

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 10:30 uur d.d. 15 april – 10:30 uur d.d. 16 april

5.1.2e

Directie Communicatie

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Ouderen in verpleeghuizen Zorgpersoneel 'in de frontline' Onbeschermd en niet-getest verpleeghuispersoneel Niet-coronapatiënten die op een behandeling wachten 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Artsen en ethici die pleiten voor versoepeling bezoekenregels 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici ICT- en privacyexperts

Samenvatting

- De afgelopen 24 uur gaat de meeste aandacht uit naar het onderwijs. Hoe gaat de school en kinderopvang dadelijk weer open? Daarbij kijken media naar de heropening in Denemarken als voorbeeld. Daarnaast is er ruim aandacht voor het noodpakket voor de culturele sector.
- De stabiele daling van de IC-cijfers dient als aanleiding voor nieuwe gesprekken. Zo komt er geleidelijk aan ruimte om niet-coronapatiënten op te nemen op de IC's. Brabantse ziekenhuizen verwachten 20% van de reguliere zorg 'af te kunnen handelen'. Het LCPS-plan over hoe de reguliere zorg weer kan worden hervat, loopt vertraging op.
- Nu druk op de IC's afneemt wordt het volgens artsen en ethici tijd voor 'een andere koers' met betrekking tot de bezoekenregels aan zieke coronapatiënten. Zij roepen op om na te denken over een versoepeling. Het personeel zou grote morele stress ondervinden doordat mensen overlijden in eenzaamheid. De Volkskrant opent vanochtend met de kop "Meer menselijkheid alstublieft".
- In Brabant dreigen grote tekorten aan zorgpersoneel. Daarbij noemen ziekenhuizen de mentale en fysieke uitputting als grootste probleem. Ook in verzorgingstehuizen dreigt een tekort aan personeel. Nu personeel meer getest wordt, blijkt dat bijna 30% van het personeel vanwege besmetting thuis zit.
- Uit de persconferentie halen media dat Rutte het optimisme tempert; 'Het loket gaat niet in één keer open'.
- De discussie over het wel of niet dragen van mondkapjes is terug. Deze wordt aangewakkerd nu België en Duitsland inwoners oproepen deze te gaan dragen.
- Onderzoeksbureau Motivaction stelt dat een groeiend aantal jongvolwassenen genoeg krijgt van de strenge coronamaatregelen van de overheid. Ruim 1 op de 5 jongvolwassenen houdt zich niet aan de 1,5-meter.

Karakterisering berichtgeving

- Op de voorpagina's van de kranten aandacht voor diverse onderwerpen gerelateerd aan de coronacrisis. Zoals de situatie in het onderwijs en hoe de scholen dadelijk weer open gaan (AD), steun voor de culturele sector (NRC), de fiscale aanpak multinationals (Trouw) en de eis van 1,5 meter die gaat knellen (Telegraaf).
- De Volkskrant opent met de kop 'Meer menselijkheid alstublieft' over de bezoekenregels.
- Ook is er aandacht voor de afgelopen persconferentie. Media nemen over dat het nog te vroeg is om het te hebben over een eventuele versoepeling. Zo tempert Rutte het optimisme. Een quote die regelmatig wordt gedeeld is 'Het loket gaat zeker niet in één keer open' samen met het de oproep 'houd vol'. De grote vraag blijft hoe we het dadelijk gaan organiseren? Media schetsen voorbeelden, zoals de heropening van scholen in Denemarken.
- De discussie over het wel of niet dragen van mondkapjes is terug. Deze wordt aangewakkerd nu België en Duitsland inwoners oproepen deze te gaan dragen.
- Trouw verwacht dat het vandaag in het Tweede Kamerdebat zal gaan over de vele overlijdensgevallen in de verpleeghuizen. De krant vraagt zich af of die te voorkomen waren.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)*Identiteiten*

- Van de Nederlandse verpleeghuisbewoners zijn er nu ruim 5.300 besmet met het coronavirus. Het zou gaan om 1 op de 23 bewoners.

Scenario's

- Uit een studie van Harvard blijkt dat zolang er geen vaccin is ontwikkeld, het nodig zal zijn om langdurige perioden van social distancing in te voeren en dat ziekenhuizen hun capaciteit het beste verhoogd houden. Zolang er geen vaccin is, komen er 'vervolgpieken', die zonder maatregelen groter kunnen worden dan de huidige uitbraak. Een van de scenario's houdt rekening met oplevingen van de ziekte tot in 2025. De onderzoekers sluiten de mogelijkheid uit dat het virus helemaal uitgeroeid wordt en is het waarschijnlijker dat het virus het pad zal volgen van een seizoensgriep, waardoor jaarlijks een nieuwe golf van besmettingen zal volgen. De onderzoekers verwachten dat de verspreiding van het virus in de zomer zal afvlakken en in de herfst weer de kop op zal steken. Volgens de berekeningen van de Harvard-groep zou de maatschappij daardoor elk kwartaal opnieuw op slot moeten: dit jaar zouden we al in september opnieuw in lockdown moeten.
- Wetenschappers in het vakblad Science stellen dat de kans bestaat dat er nog vijf jaar lang uitbraken van het coronavirus komen. De onderzoekers rekenden aan scenario's waarin er nog geen vaccin beschikbaar zou zijn. Belangrijkste conclusie uit het onderzoek is dat we meer zicht moeten krijgen op de opbouw van immuniteit. Hoogleraar theoretische epidemiologie Hans Heesterbeek (Universiteit Utrecht) zegt dat immuniteit zeer bepalend is voor wat we de komende jaren kunnen verwachten. "Als genoeg mensen permanent immuun worden, dan dooft het virus uit. In alle andere scenario's die de Amerikanen onderzochten, steekt het virus ieder jaar opnieuw de kop op."
- Het Belgische kabinet maakte gisteren bekend dat bewoners van woonzorgcentra en gehandicapteninstellingen weer bezoek mogen krijgen van maximaal één persoon. Er is veel verzet tegen die nieuwe richtlijn. Alle zorgkoepels tekenen bezwaar aan en ook Vlaamse ministers en burgemeesters zijn kritisch.

Informatiebehoefte*Welke informatie vragen leven er bij getroffen?*

- Op de social kanalen van minister De Jonge komen er vragen over mondkapjes binnen zoals "Is er wel een tekort aan beschermingsmiddelen als andere landen ze gewoon kunnen uitdelen" en "Moeten we niet simpelere mondkapjes gaan dragen buiten de zorg?" Mensen geven aan het niet eens te zijn met de schijnveiligheid van mondkapjes. Ook geven mensen aan geen app te willen of de prioriteit niet te begrijpen.
- Op de corporate kanalen van VWS klinkt kritiek rondom het testbeleid; worden er wel genoeg testen uitgevoerd? Ook hier komt de vraag over te dragen van mondkapjes terug. Daarnaast gaan mensen met elkaar in discussie over het gebruik van de app. Voorstanders geven aan dat je het moet overhebben voor je gezondheid, tegenstanders vinden dat de overheid het gebruik niet mag verplichten.
- Het RIVM krijgt vragen als: waarom is er geen richtlijn voor zorgprofessionals die ook tot de risicogroep behoren? Is er bewezen dat mensen niet meer besmettelijk zijn nadat ze zijn genezen van corona?
- Vragen aan de Rijksoverheid gaan over wat mensen moeten doen met de plannen voor de zomervakantie. En wat het RIVM van de app vindt? Blijvende zorgen zijn er over het tekort aan beschermingsmiddelen.
- Het is al weken extra druk bij de Luisterlijn. Normaal gesproken voeren vrijwilligers zo'n 700 tot 800 gesprekken per dag, nu zo'n 1.200 gesprekken. Meer dan de helft van de gesprekken gaat over corona en de bezorgdheid daarover.
- De Landelijke Studentenverbond (LSVb) en lokale studentenorganisaties vragen om meer duidelijkheid over de coronaregels.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Ernst Kuipers (LNAZ) spreekt van een "vrij stabiele daling" en hoopt dat het aantal mensen op de ic's sneller kan dalen. Over zes tot acht weken komt Nederland dan uit op een "normale" bezetting.

- Door de stabiele daling van het aantal IC-patiënten kan er vanaf komend weekend geleidelijk aan weer niet-coronapatiënten op de IC's behandeld worden. Brabantse ziekenhuizen verwachten 20% van het reguliere bezoek af te kunnen handelen.
- Nederlandse patiënten met corona worden nauwelijks meer overgeplaatst naar de IC's in Duitsland. Diederik Gommers geeft aan dat toen bleek dat er genoeg IC-bedden in Nederland waren, is besloten om overplaatsingen naar Duitsland "te minimaliseren".
- Het plan van het LCPS, waarin woensdag bekend zou worden gemaakt hoe de reguliere zorg weer kon worden hervat, loopt vertraging op. Regio's zouden in deze nieuwe fase nog te veel vragen hebben.
- Nederlandse kinderartsen zijn begonnen met het verzamelen van gegevens van kinderen die in het ziekenhuis belanden door het coronavirus.
- Het Zuyderlandziekenhuis in Sittard-Geleen heeft woensdag 100.000 mondkapjes gekregen van de Zuid-Chinese stad Maoming. Het gaat om een cadeau van deze Chinese zusterstad van Sittard-Geleen.
- Het LUMC heeft 600.000 euro opgehaald voor een tweede coronalaboratorium. LUMC geeft aan dat er nog 2 miljoen euro nodig is.

Lancering diverse hulplijnen en -platforms

- Het Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders (SMN) lanceert een website en telefonische hulplijn over het coronavirus voor mensen die de Nederlandse taal niet of onvoldoende machtig zijn.
- De Nederlandse Vereniging voor Autisme (NVA) heeft het aantal telefoonlijnen van de informatie- en advieslijn uitgebreid.
- Filmproductiehuis Cam on Wheels is gestart met een speciaal vlogplatform voor jongeren met een beperking.

Overig

- Apple deelt mobiele data van Apple Kaarten op een website om de reisbewegingen van mensen tijdens de coronacrisis inzichtelijk te maken.
- Zorgverzekeraars kijken hoe ze de klanten kunnen helpen die door de coronacrisis moeite krijgen met het betalen van hun premies.
- Zalando voegt in de komende weken mondkapjes van textiel toe aan zijn assortiment.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- Een medewerker van zorginstelling Guisveld in Zaanjijk vertelt anoniem dat de situatie in de instelling schrijnend is. Van de 35 bewoners zouden er 18 positief getest zijn op corona.
- Thuiszorgmedewerker Margo Emmen vertelt bij Jinek dat zij bij de organisatie waar zij werkt niet voldoende beschermingsmiddelen tot haar beschikking had. Toen zij zelf een aantal mondkapjes aanschafte en die op haar werk droeg, was haar werkgever 'not amused'. Ze kreeg te horen dat het 'niet nodig' was. Vanuit het crisisteam kreeg ze later per mail te horen dat het 'niet oké' is dat zij de mondkapjes draagt. Als reden draagt de organisatie aan het volgens het RIVM niet hoeft en dat ze als organisatie een 'uitstraling moeten hebben' en dat het wellicht zorgwekkend zou kunnen zijn dat de ene zuster met mondkapje komt en de andere niet.
- Het aantal nieuwe kankerdiagnoses is de afgelopen weken met meer dan een derde gedaald. Doorgaans wordt wekelijks bij zo'n 3.500 mensen kanker vastgesteld. In de laatste weken daalde dat aantal tot onder de 2.000. Opvalt is de daling in het aantal gevallen van huidkanker en borstkanker.

Welke geruchten worden genoemd?

- NOS zegt in het bezit te zijn van een e-mail waaruit blijkt dat de overheid erin is geslaagd om de levering veilig te stellen van materialen die nodig zijn om de testcapaciteit op te voeren. De e-mail zou afkomstig zijn van de Landelijke Coördinatiestructuur Testcapaciteit en gericht zijn aan laboratoria.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffenen en betrokkenen?

- Verschillende zorgorganisaties hebben zelf testlocaties ingericht om hun personeel te testen, zo meldt Nieuwsuur. Zorgorganisaties hebben die stap zelf genomen omdat zij de procedures van de GGD te vraag vinden en er te weinig testcapaciteit zou zijn. De GGD herkent zich niet in het beeld en geeft aan voldoende

testcapaciteit te hebben. De brancheverenigingen van zorgorganisaties Actiz en VGN (gehandicaptenzorg) zeggen de indruk te hebben dat de capaciteit inmiddels wordt opgevoerd.

- Bijna 1.500 inwoners van het Groene Hart hebben de afgelopen weken de Corona Screener ingevuld. Door middel van een online vragenlijst komen zij erachter of ze mogelijk zijn besmet. Slechts een klein aantal werd doorverwezen naar huisarts of het ziekenhuis.
- Op de corporate kanalen van VWS geeft men aan dat niet iedereen rekening houdt met de afstand van anderhalve meter.

Volgen zij onze gedragsadviezen op?

- Uit onderzoek van Onderzoeksbureau Motivaction blijkt dat een groeiend aantal jongvolwassenen genoeg krijgt van de strenge coronamaatregelen van de overheid. Meer dan de helft van de mensen tussen de 18 en 35 jaar vindt het moeilijk zich aan de regels te houden, ruim één op de vijf jongvolwassenen houdt zich niet aan de afstandsregel van 1,5 meter. Mensen die ouder zijn dan 35 jaar lukt dat veel beter.

Betekenisgeving

Welke oproepen worden gedaan?

- Vakbond CNV Zorg en Welzijn vraagt de politiek om verplicht te stellen dat zorgpersoneel meedenkt over een toepassing van de protocollen van het RIVM.
- De vereniging van verloskundigen KNOV wil van minister De Jonge een toezegging dat er ook voor hen genoeg beschermingsmateriaal is. De KNOV vindt dat de beroepsgroep te weinig op het netvlies staat bij de minister, omdat verloskundigen niet worden genoemd bij de verdeling van mondkapjes en ander materiaal.
- Oncoloog Thijs Merx (Radbouw UMC) waarschuwt voor de lange termijn gevolgen wanneer patiënten niet naar de huisarts gaan met een verdacht plekje op de huid of een knobbelletje.
- De Europese Veiligheidsfederatie waarschuwt voor 'cowboypraktijken' met de inkoop van mondkapjes en voor valse keuringscertificaten waarin de naam van erkende (keurings)instellingen worden misbruikt.
- Hoogleraar digitale samenleving en mediacultuur José van Dijck pleit ervoor dat er bij de ontwikkeling van een corona-app niet enkel wordt gefocust op inzichten van technenuten, maar wordt geput uit kennis uit diverse vakgebied zoals antropologen, geografen, gedragsdeskundigen, juristen, sociologen enzovoorts.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Door het grote aantal zieken in verzorgingshuizen en het blijvende tekort aan beschermingsmiddelen, is er onrust ontstaan onder het personeel.
- Neuroloog Edo Arnoldus (Elisabeth-TweeSteden ziekenhuis) geeft aan dat 'reguliere zorg vooruitschrijven een keer op houdt'. Om de reguliere (niet-corona) zorg weer op te starten voorziet hij een groot probleem: er is minder zorgpersoneel beschikbaar omdat zij mentaal en fysiek zijn uitgeput door de corona-uitbraak.
- Privacy First waarschuwt dat van miljoenen Nederlanders het medisch dossier bij de huisarts deze week toegankelijk wordt voor duizenden zorgverleners, zonder dat daarvoor toestemming is gegeven. Privacybeschermers vrezen dat bredere toegang tot meer dossiers leidt tot onbevoegden die dossiers bekijken. Ook vragen ze zich af of de Autoriteit Persoonsgegevens de medische kennis en menskracht heeft om hier extra op te controleren.
- Het aantal meldingen over kindermishandeling en andere crisissituatie is de afgelopen weken ongeveer gelijk gebleven. Zowel de Raad voor de Kinderbescherming als Jeugdzorg Nederland ziet geen toename in het aantal meldingen. Hulpverleners zijn wel bezorgd over de situatie, zeker naarmate de coronacrisis langer voortduurt en mensen massaal thuiszitten. Jeugdzorg vreest dat problemen onopgemerkt blijven.
- Studenten maken zich zorgen over het risico dat ze in eigen huis beboet kunnen worden als ze geen anderhalve meter afstand tot elkaar bewaren. Ze vinden dat studentenhuizen aangemerkt moeten worden als huishouden, omdat de bewoners gebruikmaken van allerlei gezamenlijke voorzieningen en het praktisch dus vrijwel onmogelijk is om elkaar te ontlopen.
- Op het bericht van het OMT waarin wordt bevestigd dat beperkt testen in verpleeghuizen leidde tot meer besmettingen reageert V&VN via twitter: "Precies hierom pleitten wij al langer voor testen testen testen en nog eens testen. Eindelijk valt het kwartje".

- SP start de petitie 'onze zorg verdient meer dan alleen applaus' voor onder meer hogere lonen, meer zeggenschap en collega's. Volgens de SP mag de zorg niet de rekening krijgen van de crisis.
- GroenLinks-Kamerlid Paul Smeulders zegt op Twitter ook te vrezen voor een 'kabinet dat voor het absolute dakloosheidsrecord gaat', dit naar aanleiding van het besluit van Ollongren om huurders geen extra hulp te bieden.

Versoepelen bezoeksregels verpleeghuizen

- Artsen en ethici roepen op om na te denken over een versoepeling van de bezoeksregels aan ernstig zieke coronapatiënten. Het personeel ondervindt grote morele stress doordat mensen alleen overlijden. Nu de druk op de IC's afneemt wordt het volgens hen tijd voor 'een andere koers'.
- Inge Borghuis (bestuurder van Amstelring) doet een dringend verzoek aan het kabinet om bezoek na 28 april weer toe te laten in verpleeghuizen vanwege de laatste fase waarin de bewoners verkeren. "Kies je voor kwaliteit van leven of kies je voor zo min mogelijk risico nemen". Dit soort gesprekken zouden volgens Borghuis gevoerd moeten worden met de families van de ouderen.

Context

- Trouw-redacteur Koos Schwartz geeft aan: "Wat als mijn moeder, die sinds drie jaar is opgenomen in een verzorgingshuis, kon kiezen tussen geen bezoek en bezoek-met-een-kansje-op-corona? Dan koos ze voor het laatste."
- Uit een analyse van de NOS blijkt dat Nederlanders vergeleken met andere Europeanen relatief nog vaak de deur uit gaan. We gaan weliswaar minder vaak naar ons werk, met het openbaar vervoer en naar de supermarkt, maar die afname is minder fors dan gemiddeld in Europa.

Maatregelen in het buitenland

- De Europese Commissie roept landen op om elkaar te informeren wanneer zij overgaan tot een versoepeling van de maatregelen. Daarnaast vraagt Commissievoorzitter Von der Leyen om meer testcapaciteit in de EU en vindt ze dat het gebruik van apps moet worden gestimuleerd. Brussel ziet het liefst een Europese app, en dat niet elk land 'het wiel opnieuw gaat uitvinden'.
- België en Duitsland raden inwoners aan om mondkapjes te dragen.
- België en Duitsland verlengen de maatregelen tot 3 mei. In België mogen bouwcentra en -tuincentra wel weer open en mogen bewoners van woonzorgcentra en gehandicapteninstellingen weer bezoek krijgen van maximaal één persoon. Massa-evenementen mogen tot 31 augustus niet plaatsvinden.

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

- Wouter de Winther bij Jinek zegt dat er een groot onderzoek moet komen naar het verloop van de crisis, want "...men heeft wel behoorlijk wat laten liggen her en der, tegelijkertijd het is zo'n enorme crisis die had niemand kunnen voorspellen, het is de politiek sowieso wel eigen om niet te veel verantwoordelijkheid te nemen, maar die vooral ook van je af te duwen. Ik denk dat je [Jinek] wel gelijk hebt dat men het misschien niet helemaal weet, of eigenlijk heel weinig weet wat men moet doen." Vervolgens noemt De Winther de snelle ontwikkeling van een app als voorbeeld.
- FvD-fractievoorzitter Thierry Baudet peilt middels een Twitter-poll onder zijn volgers of zij zouden kiezen voor '1) nog langer in lockdown, horeca blijft dicht, scholen dicht, overal 1.5m afstand, thuiswerken (het scenario van het kabinet)' kiezen (36%) of '2) zsm intelligente exit, beschermen kwetsbaren, continu testen, verplichte mondbescherming risico-situaties' (64%). In ongeveer 24 uur is tot nu toe 14.973 keer gestemd.